

HỌC VIỆN THÁNH GIUSE - DÒNG TÊN VIỆT NAM

Bộ môn: Giáo Hội Học

Giáo sư giảng dạy: Fr. Trần Thanh Tân, S.J.

**GIÁO HỘI LẮNG NGHE
THEO TƯ TƯỞNG CỦA ĐỨC THÁNH CHA PHANXICÔ**

Học viên thực hiện

Giuse Maria Đỗ Mạnh Hùng, S.J.

Tháng 10 năm 2023

Nội dung

Dẫn nhập	1
1. Cơ sở nền tảng của Giáo hội lắng nghe là gì?.....	3
2. Trong Giáo hội ai lắng nghe ai?	6
<i>a. Mọi người cùng lắng nghe Chúa Thánh Thần</i>	6
<i>b. Các mục tử lắng nghe Dân Chúa</i>	7
<i>c. Các Giám Mục lắng nghe nhau và lắng nghe Đức Thánh Cha</i>	9
3. Lắng nghe được tiến hành trong Giáo hội thế nào?	10
<i>a. Cấp độ Giáo hội địa phương</i>	10
<i>b. Cấp độ Hội đồng GM</i>	11
<i>c. Cấp độ Hội thánh hoàn vũ</i>	12
Kết luận	14
Thư Mục Tham Khảo.....	15

Dẫn nhập

Có lẽ khó ai có thể phủ nhận rằng Giáo hội Công Giáo đầu thiên niên kỷ thứ ba đã và đang phải đương đầu với rất nhiều những khó khăn thách đố, mà một trong những nguyên nhân lớn có thể là sự thiếu “lắng nghe” trong Giáo hội.¹ Trong bối cảnh ấy, thật ý nghĩa biết bao khi trong Diễn văn phát biểu nhân dịp kỷ niệm 50 năm thành lập Thượng Hội đồng Giám mục 17/10/2015, Đức Thánh Cha Phanxicô khẳng định: “Hiệp hành chính là con đường mà Thiên Chúa đang mong đợi, đòi hỏi chúng ta nơi Giáo hội của ngàn năm thứ ba.” Và liền với đó, ngài cũng khẳng định: “Một Giáo hội hiệp hành là một Giáo hội lắng nghe.”² Như thế, theo Đức Thánh Cha, lắng nghe cũng chính là điều mà Thiên Chúa đang đòi hỏi, mong đợi Giáo hội. Lắng nghe chính là điều thiết yếu và đòi hỏi cấp bách cho thực trạng Giáo hội đương thời.

Vậy đâu là cơ sở nền tảng của Giáo hội lắng nghe trong tư tưởng của Đức Phanxicô? Và theo ngài, trong Giáo hội, ai phải lắng nghe ai? Lắng nghe được tiến hành trong Giáo hội thế nào? Qua một số tài liệu, mà chủ yếu dựa trên Diễn Văn Lễ kỷ niệm 50 Năm Thành Lập Thượng Hội Đồng Giám Mục (DV) và Tông huấn Niềm vui Tin mừng - *Evangelii Gaudium* (EG)³ của Đức Thánh Cha Phanxicô, cùng Hiến chế Tín lý *Lumen Gentium* (LG) của Công đồng Vatican II (CĐ II)⁴, bài viết nỗ

---

¹ Tiêu biểu cho những khó khăn của Giáo hội hiện nay là tình trạng xuống dốc của hàng giáo sĩ với vấn nạn “giáo sĩ trị”, tình trạng nhiều tín hữu, đặc biệt là người trẻ, xa lánh hàng giáo sĩ và rời bỏ Giáo hội với tuyên bố “tín Chúa nhưng không tin GH”... Xem (X) Hội Đồng Giám Mục Việt Nam (HDGMVN), “Linh Mục và Chủ Nghĩa Giáo Sĩ Trị”, truy cập ngày 20/10/2023, <https://hdgmvietnam.com/chi-tiet/linh-muc-va-chu-nghia-giao-si-tri-44809>. Năng Tím, “Câu Chuyện ‘Lắng Nghe’ Trong Giáo Hội, Chuỗi Suy Tư Về ‘Hiệp Hành’ – Bài 2,” December 13, 2021, <https://tinmungduongpho.com/cau-chuyen-lang-nghe-trong-giao-hoi-chuoi-suy-tu-ve-hiep-hanh-bai-2/>.

² Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 17 October 2015, 2-3. http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2015/october/documents/papafrancesco_20151017_50-anniversario-sinodo.html

³ X. Pope Francis, “*Evangelii Gaudium*: Apostolic Exhortation on the Proclamation of the Gospel in Today’s World (24 November 2013)” Truy cập ngày 7/10/2023, https://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html. Đây là tài liệu Đức Thánh Cha công bố sau sáu tháng đăng quang ngôi Giáo Hoàng, là Tông huấn đầu tiên của ngài. Tài liệu như một sự hoạch định đường hướng chính cho triều đại của ngài. Như tác giả Xavier nhận định, EG thực sự là tài liệu quan trọng để hiểu các tài liệu khác của Đức Thánh Cha. Joseph Xavier, “The Church of the People: Ecclesial Vision of Pope Francis”, *VJTR* 80 (2016), 585-608, 25-26. https://www.unigre.it/unigre/sito/PUG_HG_030820150936/uv_papers/1502/Ecclesial%20Vision%20of%20Pope%20Francis.pdf

⁴ X. “*Lumen Gentium*,” truy cập ngày 7/10/2023, https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19641121_lumen-gentium_en.html.

lực trả lời những câu hỏi trên với lập luận rằng: Những tư tưởng của Đức Thánh Cha về Giáo hội lắng nghe chính là một sự trung thành tiếp nối triển khai tư tưởng Giáo hội học của CĐ II trong bối cảnh thời đại, cùng với những kinh nghiệm mục vụ riêng của ngài.⁵

1. Cơ sở nền tảng của Giáo hội lắng nghe là gì?

Theo Đức Phanxicô, cơ sở nền tảng cho Giáo hội lắng nghe chính là quan niệm về Giáo hội như là “Dân Thiên Chúa” với tính toàn thể và bình đẳng. Thực vậy trong DV, trước khi nói về việc Giáo hội lắng nghe, Đức Thánh Cha tái xác nhận khái niệm nền tảng về Giáo hội của CĐ II – “Giáo hội là Dân Thiên Chúa.”⁶ Trong CĐ II, khái niệm Dân Thiên Chúa được hiểu cách mới mẻ bao gồm toàn bộ những người đã chịu phép rửa, từ Giáo hoàng, Giám mục, giáo sĩ, tu sĩ đến giáo dân, chứ không phải chỉ có mỗi giáo dân như trước đây.⁷ Tuy nhiên sau CĐ II, ý niệm Giáo hội như là Dân Thiên Chúa bị chìm trong lãng quên và phai nhạt dần. Để rồi Đức Phanxicô được xem là người đã đưa ý niệm này trở lại với sự đề cao.⁸

Quả thế, hình ảnh Giáo hội như là Dân Thiên Chúa có thể được xem là một trong những chủ điểm nổi bật trong tư tưởng Giáo hội học của Đức Thánh Cha. Các tác giả nghiên cứu về tư tưởng Giáo hội học của Đức Phanxicô như Frederick J. Cwiekowski, Joseph Xavier, Anđelko Domazet, Mark Joseph Zammit, Bradford E. Hinze... đều chỉ ra điều này.⁹ Chính Đức Thánh Cha, trong cuộc

---

⁵ Tư tưởng về Giáo hội lắng nghe của Đức Thánh Cha có thể bao hàm sự lắng nghe trong Giáo hội và sự lắng nghe ngoài Giáo hội nhưng ở đây bài viết chỉ xin giới hạn phạm vi tìm hiểu phân tích về sự lắng nghe trong Giáo hội.

⁶ X. Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 2-3. DTC được xem là “danh hiệu đặc thù và ưu tuyển” mà CĐ II sử dụng để nói về Giáo hội. Và CĐ II đã dành toàn bộ Chương II của LG để nói về khái niệm này với những ý nghĩa rất phong phú mới mẻ. X. *Lumen Gentium*, 9-17. Gómez Ngô Minh, S.J. *Giáo Hội Học – Thần Học Tín Lý*, (Nxb An-tôn & Đuốc Sáng, 2002), 147-182.

⁷ Như Ormond Rush chỉ ra, hạn từ “DTC” trong lịch sử trước CĐ II được sử dụng để chỉ các giáo dân, như những người tin vào Đức Ki-tô. Nhưng trong CĐ II, khái niệm “DTC” diễn tả toàn bộ những người đã chịu phép rửa, từ Giáo hoàng, Giám mục, giáo sĩ, tu sĩ đến giáo dân. X. Ormond Rush. “Inverting the Pyramid: The Sensus Fidelium in a Synodal Church.” *Theological Studies* 78, no. 2 (June 2017): 299–325, 307-308. <https://doi.org/10.1177/0040563917698561>.

⁸ Sau CĐ II, theo tác giả Xavier, một cuộc tranh luận về GH học đã diễn ra. Trong đó, hình ảnh GH như là DTC bị xem như là chống lại GH phẩm trật và bị đặt đối nghịch với hình ảnh GH Mẫu Nhiệm. Và để giải quyết căng thẳng này, Hội đồng Ngoại thường vào năm 1985 đã đưa ra ý niệm GH Hiệp Thông để giải thích cho GH học của CĐ II, hoà hợp ý niệm GH như là DTC với GH Mẫu Nhiệm. Từ đó, khi nhấn mạnh vào ý niệm GH Hiệp Thông, ý niệm GH như là DTC bị chìm trong lãng quên và phai nhạt dần. X. Joseph Xavier, “The Church of the People: Ecclesial Vision of Pope Francis”, *VJTR* 80 (2016), 585-608, 33.

https://www.unigre.it/unigre/sito/PUG_HG_03O820150936/uv_papers/1502/Ecclesial%20Vision%20of%20Pope%20Francis.pdf. Bradford Hinze, “The Ecclesiology of Pope Francis and the Future of the Church in Africa,” *Journal of Global Catholicism* 2, no. 1 (December 22, 2017): 8–11, <https://doi.org/10.32436/2475-6423.1019>.

⁹ X. Frederick J. Cwiekowski, *From Vatican II to Pope Francis, The Church: Theology in History* (Collegeville, MN: Liturgical Press, 2018), 379-380. Joseph Xavier, “The Church of the People: Ecclesial Vision of Pope Francis”.

phòng vấn với cha Antonio Spadaro, S.J. khi khởi đầu triều đại Giáo Hoàng của mình, đã thổ lộ rằng hình ảnh về Giáo hội mà ngài rất yêu thích và năng sử dụng nhất là Dân Thiên Chúa.¹⁰ Theo Xavier, đây là ý niệm then chốt để hiểu những suy tư của Đức Phanxicô về Giáo hội. Tác giả cũng phân tích cho thấy việc Đức Thánh Cha tập trung vào ý niệm Giáo hội học này có phần ảnh hưởng của “thần học về dân” ở Châu Mỹ Latin, nơi ngài xuất thân và mục vụ. Đó là một nền thần học hướng tới người nghèo, quan tâm tới văn hoá và đạo đức bình dân.¹¹ Tương tự, Bradford Hinze chỉ ra việc đề cao ý niệm Giáo hội như là Dân Thiên Chúa phản ánh chính linh đạo, lối sống thực hành và lối mục vụ trong bối cảnh Châu Mỹ Latin của Đức Thánh Cha. Qua đó, ngài muốn tập trung quan tâm tới sự phong phú đa dạng của văn hoá địa phương, của cuộc sống người dân và các dạng thức đạo đức bình dân của họ.¹²

Và khi đề cập tới khái niệm Dân Thiên Chúa, trong DV, Đức Thánh Cha muốn nhấn mạnh ý nghĩa toàn thể và bình đẳng của Giáo hội, toàn thể và bình đẳng trong sự hợp thành, trong cảm thức đức tin và trong sứ mạng của Giáo hội. Đầu tiên, ngài nhắc lại lời xác nhận của CĐ II trong LG khi nói rằng “Dân Thiên Chúa được hợp thành bởi tất cả những người đã chịu phép Rửa cùng được kêu gọi ‘trở nên ngôi nhà thiêng liêng và hàng tư tế thánh’.”¹³ Rõ ràng điều này có ý muốn nói Giáo hội được làm nên bởi toàn thể tất cả mọi tín hữu, mọi thành phần trong Giáo hội chứ không phải riêng một ai, một thành phần hay nhóm người nào. Điều này cũng có ý nói mọi tín hữu trở thành Dân Thiên Chúa là nhờ Bí Tích Thánh Tẩy và có phẩm chất, phẩm giá bình đẳng, với tư cách cùng được mời gọi trở thành Dân Thánh.

Andelko Domazet, “Ecclesiological Themes in the Pontificate of Pope Francis: Deepening and Actualization of the Conciliar Image of the Church,” *Crkva u Svijetu* 57, no. 4 (December 13, 2022): 605–36, truy cập ngày 7/10/2023. <https://doi.org/10.34075/cs.57.4.7>. Mark Joseph Zammit, “Francis’ Idea of The Church: Outline of An Ecclesiology,” *Theologica 2021 – Vol. 11, No. 1*, 85–107, truy cập ngày 7/10/2023, https://karolinum.cz/data/clanek/9525/Theol_11_1_0085.pdf. Bradford Hinze, “The Ecclesiology of Pope Francis and the Future of the Church in Africa,” 8–11.

¹⁰ X. Spadaro, “A Big Heart Open to God”, (2013), truy cập ngày 5/10/2023.

<https://www.americamagazine.org/faith/2013/09/30/big-heart-open-god-interview-pope-francis>.

¹¹ X. Joseph Xavier, “The Church of the People: Ecclesial Vision of Pope Francis”, 33-35.

¹² X. Bradford Hinze, “The Ecclesiology of Pope Francis and the Future of the Church in Africa”, 10–11.

¹³ Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 2.

Liên với đó, Đức Thánh Cha cũng nhắc lại lời khẳng quyết của CĐ II về “cảm thức đức tin”- *sensus fidei* của Dân Thiên Chúa được ghi lại trong LG: “Toàn thể tín hữu được Đấng Thánh xúc dầu nên không thể sai lầm trong đức tin, họ biểu lộ thuộc tính đặc biệt này qua cảm thức siêu nhiên về đức tin của toàn thể dân Chúa, khi ‘từ các Giám Mục đến các tín hữu bé mọn nhất’ đều đồng thuận về những điều liên quan đến đức tin và phong hoá.”¹⁴ Đây là điều được Đức Thánh Cha thường xuyên đề cập tới trong các bài nói chuyện và tài liệu quan trọng của ngài. Trong bài phỏng vấn với cha Spadaro, khi chia sẻ về ý niệm “cùng cảm thức với Giáo hội”, vốn là điều được thánh Inhaxiô Loyola đề cập, Đức Thánh Cha nói ngài hiểu điều đó trong ý nghĩa: “Mọi tín hữu, xét như một toàn bộ, đều là vô ngộ trong các vấn đề thuộc đức tin; và dân Chúa biểu lộ tính vô ngộ này trong lúc tin, qua cảm thức siêu nhiên nơi đức tin của một dân tộc đang cùng nhau tiến bước.”¹⁵ Còn trong EG, Đức Thánh Cha nói cảm thức đức tin như là một phần tình yêu huyền nhiệm Thiên Chúa dành cho nhân loại. Nó giúp các tín hữu nhận biết đâu là mặc khải hay điều mà Thiên Chúa muốn. Và sự hiện diện của Chúa Thánh Thần mang lại cho các tín hữu cảm thức, khả năng nắm bắt các thực tại thần linh cách trực giác.¹⁶ Như thế, Dân Thiên Chúa với chiều kích cảm thức đức tin cũng cho thấy rõ tính toàn thể và bình đẳng trong Giáo hội.

Và sau nữa trong DV, Đức Thánh Cha nhắc lại điều ngài đã từng nhấn mạnh trong EG: Toàn thể Dân Chúa đều là chủ thể tích cực của việc loan báo Tin Mừng, “và sẽ là bất cập nếu chỉ nghĩ đến một mô hình truyền giáo do các tác nhân ưu tú chuyên trách trong khi các tín hữu khác chỉ thụ động hưởng nhờ.”¹⁷ Rõ ràng, Dân Thiên Chúa có tính toàn thể và bình đẳng trong sứ mạng.

---

¹⁴ Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 2. X. Spadaro, “A Big Heart Open to God: An Interview with Pope Francis”.

¹⁵ X. Spadaro, “A Big Heart Open to God: An Interview with Pope Francis”.

¹⁶ LG, 119. Những phát biểu này cũng được xem là dựa trên Giáo huấn về Cảm thức đức tin của các tín hữu (*sensus fidei fidelium*). X. Ủy ban thần học quốc tế, *Tính hiệp hành trong đời sống và sứ vụ của hội thánh*, Lm. Phêrô Nguyễn Văn Hương Dịch, Nxb Đồng Nai (2021), 16. “Sensus Fidei in the Life of the Church (2014)”, truy cập ngày 8/10/2023, https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_20140610_sensus-fidei_en.html.

¹⁷ Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 2. Điều này có nền tảng vững chắc là sự xác nhận của CĐ II: “Nhờ bí tích Thánh tẩy, tất cả mọi tín hữu được thành Dân Thiên Chúa, và được tham dự vào những chức năng tư tế, ngôn sứ và vương giả của Đức Ki-tô theo cách thức của mình, đồng thời góp phần thực hiện sứ mệnh của toàn dân Ki-tô hữu trong Giáo hội và trên trần gian.” LG, 31.

Như vậy để đi vào việc nói về Giáo hội lắng nghe, Đức Phanxicô đã bắt đầu với hình ảnh Giáo hội như là Dân Thiên Chúa. Đây là ý niệm nền tảng về Giáo hội của CĐ II và là hình ảnh ngài ưa thích nhất. Nơi ý niệm này, Đức Thánh Cha làm nổi bật ý nghĩa toàn thể và bình đẳng của Giáo hội được thể hiện ở sự hợp thành, cảm thức đức tin và chung chia sứ mạng. Chính những điều này là cơ sở nền tảng cho việc Giáo hội lắng nghe. Như Đức Thánh Cha nói, chính những xác tín này đã hướng dẫn ngài ước mong dân Chúa được hỏi ý kiến và được lắng nghe.¹⁸ Từ đây, ngài đi tới việc hướng dẫn về lắng nghe.

2. Trong Giáo hội ai lắng nghe ai?¹⁹

Trong DV, Đức Thánh Cha nói: “Giáo hữu, Giám Mục đoàn, Giám Mục Roma: tất cả đều lắng nghe nhau, và tất cả đều lắng nghe Chúa Thánh Thần, ‘Thần khí sự thật’ (Ga 14,17), để biết ‘điều Thần Khí nói với các Hội thánh’ (Kh 2,7).”²⁰ Như vậy theo Đức Thánh Cha việc lắng nghe trước hết là mọi người cùng lắng nghe Chúa Thánh Thần.

a. Mọi người cùng lắng nghe Chúa Thánh Thần

Như Đức Thánh Cha nói, lắng nghe Chúa Thánh Thần là điều tiên quyết thiết yếu của Giáo hội để có thể nhận biết chân lý và những điều Thiên Chúa muốn nói với Giáo hội. Đây là điều có nền tảng vững chắc từ Kinh Thánh và Giáo lý Hội Thánh, như LG xác tín: “Chúa Thánh Thần ngự trị trong Giáo hội và trong tâm hồn các tín hữu như ngự giữa đền thờ (x. 1Cor 3,16; 6,19)... Ngài dẫn đưa Giáo hội trong hiệp thông và phục vụ. Ngài huấn luyện và dẫn dắt Giáo hội bằng muôn ơn theo

---

¹⁸ X. Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 2.

¹⁹ Nói về cách thức lắng nghe, trong DV Đức Thánh Cha lưu ý: Giáo Hội phải lắng nghe với ý thức rằng lắng nghe “không chỉ là nghe”. Mà đây phải là việc “lắng nghe lẫn nhau trong đó mỗi người đều có điều gì đó để học biết”. Trong EG, Đức Thánh Cha phân tích kỹ: Lắng nghe ở đây là một đòi hỏi thiết yếu với động lực là để đáp lại tình yêu Thiên Chúa và làm cho những ân huệ Ngài ban sinh hoa trái, cũng như để hoàn thành sứ mạng chăm sóc phục vụ tha nhân mà Ngài trao phó. Và lắng nghe thực sự phải là một nghệ thuật với sự mở lòng, tôn trọng, cảm thông, kiên nhẫn và tinh thần thiêng liêng. “Chúng ta cần phát triển nghệ thuật lắng nghe, chứ không chỉ là nghe suông”. Đây cũng chính là điều mà Đức Thánh Cha gọi là “sự lắng nghe của con tim, trong chiều kích của tình yêu”; là sự lắng nghe tương ứng với phong cách khiêm tốn của Thiên Chúa lắng nghe; là sự lắng nghe bằng tất cả con người, với tất cả tâm hồn rộng mở; là sự lắng nghe với lòng kiên nhẫn và khả năng kính ngạc trước sự thật... là sự lắng nghe giúp “mỗi người có thể hát bằng chính giọng hát của mình, đón nhận giọng hát của người khác như một món quà để thể hiện hoà âm của toàn bộ bản giao hưởng do Chúa Thánh Thần soạn thảo”. Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 3. EG, 171. X. Hội đồng Giám Mục Việt Nam (HĐGMVN), “Sứ Điệp Ngày Thế Giới Truyền Thông Xã Hội Lần Thứ 56 Năm 2022 - Lắng Nghe Bằng Trái Tim”, truy cập ngày 16/10/2023, <https://hdgmvietnam.com/chi-tiet/su-diep-cua-duc-thanh-cha-phanxico-cho-ngay-the-gioi-truyen-thong-xa-hoi-nam-2022-44522>.

²⁰ X. Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 2.

phẩm chức và đoàn sủng... (x. Eph 4,11-12; 1Cor 12,4; Gal 5,22).”²¹ Tác giả Coriden phân tích về sự hiện diện của Chúa Thánh Thần trong Giáo hội với rất nhiều vai trò ý nghĩa: Ngài như linh hồn làm sống động Giáo hội. Ngài tỏ mình nơi mỗi tín hữu, giúp họ nhận biết chân lý, hướng dẫn và giáo huấn giúp đời sống Giáo hội sinh hoa trái...²² Còn Osheim thì chú giải: Giáo hội lắng nghe Chúa Thánh Thần là lắng nghe Đấng sống động nơi mọi tín hữu, Đấng hướng dẫn mọi cá nhân và cộng đoàn trung tín với Thiên Chúa để những câu chuyện họ chia sẻ trở thành một phần của lịch sử cứu độ.²³ Và theo tài liệu Chuẩn bị của Thượng Hội Đồng thì sự lắng nghe này là để cho Chúa Thánh Thần uốn nắn, vốn là điều thiết yếu để có thể hiệp hành và hoán cải.²⁴

Vậy chúng ta có thể lắng nghe Chúa Thánh Thần bằng cách nào? Một trong những cách đặc biệt để lắng nghe là cầu nguyện với Lời Chúa, như Đức Thánh Cha nói trong EG: “Thiên Chúa đã nói với chúng ta rồi, và không có gì chúng ta cần biết mà Ngài đã không mặc khải cho chúng ta... Chúng ta hãy đón nhận kho tàng siêu vời này của Lời mặc khải.”²⁵ Nhưng không chỉ vậy, theo Đức Thánh Cha, Thánh Thần còn phải được lắng nghe qua Dân Chúa.²⁶

b. Các mục tử lắng nghe Dân Chúa

Trong DV, Đức Thánh Cha nói: “Đầu tiên, chúng ta hãy xin Chúa Thánh Thần ban cho các nghị phụ Thượng Hội đồng ơn biết lắng nghe: Lắng nghe Thiên Chúa, để cùng với Ngài chúng ta có thể nghe thấy tiếng kêu của dân của Ngài; lắng nghe dân Ngài cho đến khi chúng ta hòa hợp với ý muốn

---

²¹ LG, 4.

²² X. Coriden, *The Holy Spirit and the Evolving Church* (Maryknoll, NY: Orbis, 2017), 147-152.

²³ X. Amanda C. Osheim, “Stepping toward a Synodal Church,” *Theological Studies* 80, no. 2 (June 1, 2019): 370–92, <https://doi.org/10.1177/0040563919836225>.

²⁴ X. “The Preparatory Document”, truy cập ngày 9/10/2023, <https://www.synod.va/en/news/the-preparatory-document.html>.

²⁵ EG, 175.

²⁶ Theo tác giả Phan Văn Toàn, sự lắng nghe Chúa Thánh Thần ở đây cũng đẩy tới vấn đề “phân định”. Ảnh hưởng từ linh đạo của Thánh I-nhã, “phân định” thực sự là một trong những đặc nét về tư tưởng phong cách mục vụ của Đức Thánh Cha. Và sự phân định theo Đức Thánh Cha, như một hành động đón nhận viễn quan mới của Thiên Chúa, thực sự có sự gắn kết với lắng nghe. Tuy nhiên đây là một đề tài khá lớn mà bài viết này có nhiều giới hạn nên người viết xin không khai triển vấn đề này ở đây. Phan, Toan Van O.Cist, “Synodality as the Listening Church: Pope Francis Continues and Expands Vatican II’s Teaching on Collegiality”, Graduate Papers/Theses. 1933. 54-55. https://digitalcommons.csbsju.edu/sot_papers/1933. HÐGMVN, “Tìm Hiểu về Hạn Từ ‘Sự Phân Định’ Của Đức Thánh Cha Phan-Xi-Cô”, truy cập ngày 16/10/2023, <https://hdgmvietnam.com/chi-tiet/tim-hieu-ve-han-tu-su-phan-dinh-cua-duc-thanh-cha-phan-xi-co-44334>.

mà Thiên Chúa kêu gọi chúng ta đón nhận ý muốn đó.”²⁷ Như vậy, lắng nghe Chúa Thánh Thần và lắng nghe Dân Thiên Chúa gắn liền với nhau và có quan hệ tương hỗ. Lắng nghe Chúa Thánh Thần để lắng nghe Dân Thiên Chúa và lắng nghe Dân Thiên Chúa để nhận ra ý muốn của Chúa Thánh Thần. Cũng theo Đức Thánh Cha, khi cuộc đối thoại giữa dân với các Giám mục và Đức Giáo Hoàng chân thực, thì nó được Chúa Thánh Thần trợ giúp.²⁸ Hay có thể nói cách khác, điều kiện để Thánh Thần trợ giúp chính là phải lắng nghe Dân Chúa cách chân thành.²⁹

Việc lắng nghe Dân Chúa theo Đức Thánh Cha thực sự dựa trên tính toàn thể và bình đẳng nơi ý niệm Giáo hội là Dân Thiên Chúa như đã đề cập ở trên khi ngài nói: “Tiến trình Thượng Hội đồng khởi đầu qua việc lắng nghe dân Chúa, vốn ‘cũng tham dự vào chức năng ngôn sứ của Chúa Kitô’, theo một nguyên tắc được Hội thánh thiên niên kỷ thứ nhất đề cao: ‘*Quod omnes tangit ab omnibus tractari debet*’ (Điều gì liên quan đến mọi người thì phải được mọi người bàn thảo).”³⁰ Rõ ràng Đức Thánh Cha đang muốn nói Giáo hội phải lắng nghe dân Chúa vì mọi tín hữu qua phép Rửa đều được chung chia cùng một phẩm giá là cùng được tháp nhập vào thân thể Đức Ki-tô và tham dự vào chức năng ngôn sứ của Ngài. Và Hội Thánh được làm nên bởi toàn thể Dân Chúa, là của toàn thể Dân Chúa nên các tín hữu phải được lắng nghe, tham gia vào các vấn đề của Hội Thánh.

Đức Thánh Cha cũng không ngừng nói về tính toàn thể và bình đẳng của Dân Thiên Chúa dưới khía cạnh cảm thức đức tin và sứ mạng khi nói về việc lắng nghe ở đây. Ngài nhấn mạnh rằng: “Cả đàn chiên cũng sở hữu một ‘khứ giác’ riêng để phân định những nẻo đường mới được Chúa hé mở cho Hội thánh.” Để rồi ngài đi tới tuyên bố: “Cảm thức đức tin ngăn cản sự phân chia cứng nhắc giữa *Ecclesia docens* (Hội thánh giảng dạy) và *Ecclesia discens* (Hội thánh học hỏi).”³¹ Như thế, sự toàn thể và bình đẳng về cảm thức đức tin cùng sứ mạng của tín hữu như là một trong những nguyên nhân thúc giục Giáo hội phải lắng nghe Dân Chúa. Và lắng nghe Dân Chúa ở đây thực chất cũng là lắng nghe cảm

---

²⁷ Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 3.

²⁸ X. Spadaro, “A Big Heart Open to God: An Interview with Pope Francis”.

²⁹ X. Richard R. Gaillardetz, *An Unfinished Council, Vatican II, Pope Francis, and the Renewal of Catholicism* (Liturgical Press, 2015), 122.

³⁰ Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 2.

³¹ Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 2.

thức đức tin của Dân Chúa để thực thi sứ mạng theo ý Chúa.³² Việc lắng nghe Dân Chúa ở đây có thể xem là một sự nhắm thẳng vào chủ nghĩa giáo sĩ trị, vốn là điều mà Đức Thánh Cha coi là sự “đòi bại” và là “nguồn gốc của muôn vàn điều xấu xa” trong Giáo hội.³³ Dĩ nhiên điều này không làm mất đi vai trò của các mục tử và ý nghĩa của phẩm trật trong việc lắng nghe. Việc lắng nghe trong Giáo hội theo Đức Thánh Cha vẫn bao gồm việc lắng nghe các mục tử.

c. Các Giám Mục lắng nghe nhau và lắng nghe Đức Thánh Cha

Sau khi nói về việc lắng nghe Dân Chúa, trong DV, Đức Thánh Cha nói về việc lắng nghe các mục tử và lắng nghe Giám mục Roma. Khi nói về việc lắng nghe các mục tử, ngài nhấn mạnh vai trò của các Giám mục: “Các Giám mục hành động như những người bảo vệ, giải thích và chứng nhân đích thực cho đức tin của toàn thể Hội thánh.” Rồi ngài nói: Đỉnh cao của tiến trình Thượng Hội đồng là việc lắng nghe Giám mục Roma. Ở đó, ngài vẫn lấy lại lời của Công Đồng I xác định Đức Thánh Cha là người được mời gọi công bố với tư cách “mục tử và thầy dạy của mọi Kitô hữu.” Nhưng cùng với đó ngài lại nhấn mạnh: Việc giảng dạy ấy “không khởi đi từ những xác tín cá nhân của ngài, nhưng như chứng tá tối cao cho *‘fides totius Ecclesiae’* (đức tin của toàn thể Hội thánh), nhằm bảo đảm cho Hội thánh tuân phục và phù hợp với thánh ý Thiên Chúa, với Tin Mừng của Chúa Kitô và với truyền thống của Hội thánh.”³⁴

---

³² Theo tác giả Sullivan thì ý niệm “cảm thức đức tin” vốn không phải là ý niệm mới trong truyền thống Giáo hội, nhưng vì mô thức kim tự tháp hình chóp nặng phẩm trật của GH những năm trước CĐ II đã cản trở sự đối thoại mở ra để lắng nghe tín hữu khiến ý niệm này bị phớt lờ bỏ bê. X. Maureen Sullivan, *The Road to Vatican II: Key Changes in Theology* (New York: Paulist Press, 2007), 67.

³³ Trong EG, Đức Thánh Cha nêu rõ: Căn tính và vai trò sứ mạng của giáo dân bám rễ từ phép rửa cần phải được ý thức tôn trọng và phát huy trong Giáo hội. Nhưng nhiều nơi đã không làm được điều đó. Mà “lý do là vì trong các Giáo hội địa phương của họ, người ta đã không dành chỗ để họ lên tiếng và hành động, do một chủ trương giáo sĩ trị thái quá khiến họ không được tham gia vào việc đưa ra các quyết định.” X. EG, 102. Ở một chỗ khác, Đức Thánh Cha mô tả về hình thái giáo sĩ trị dẫn đến việc giảm thiểu và hạ thấp ơn bí tích Rửa Tội mà Chúa Thánh Thần đã đặt vào con tim của người tín hữu, áp đặt chuẩn mực cho giáo dân, cư xử với họ như ‘kẻ thù hành’, hạn chế những cố gắng và sáng kiến phong phú, những táo bạo cần thiết để loan báo Tin Mừng.” Như vậy, nếu giáo sĩ trị, như Đức Thánh Cha nêu ra, là việc giáo sĩ áp đặt quyền hành, phớt lờ phẩm giá, căn tính và vai trò của giáo dân trong Giáo hội, thì việc lắng nghe Dân Chúa như trên thực sự là một sự công phá tận căn nền giáo sĩ trị. X. Pope Francis, “Opening of the XV Ordinary General Assembly of the Synod of Bishops: Introductory Prayer and Greeting of the Pope (3 October 2018)”, truy cập ngày 16/10/2023, https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2018/october/documents/papa-francesco_20181003_apertura-sinodo.html. Francis, “Letter of the Holy Father to Card. Marc Ouellet, President of the Pontifical Commission for Latin America (19 March 2016)”, truy cập ngày 18/10/2023, https://www.vatican.va/content/francesco/en/letters/2016/documents/papa-francesco_20160319_pont-comm-america-latina.html.

³⁴ X. Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 3.

Đức Thánh Cha nhắc lại phát biểu của CĐ II về sự hiệp thông phẩm trật: Các Giám mục liên kết với Giám mục Roma bởi mối dây hiệp thông Giám mục (*cum Petro*), đồng thời về mặt phẩm trật thì phụ thuộc vào ngài như phụ thuộc thủ lĩnh của Giám mục đoàn (*sub Petro*). Và đồng thời ngài cũng nhấn mạnh lời dạy của CĐ II khi phát biểu rằng: Như kim tự tháp lộn ngược, trong Hội thánh đỉnh thượng tằng lại nằm ở dưới đáy. Những người nắm quyền bính lại là “người thừa hành” hèn mọn nhất. Chính khi phục vụ Dân Thiên Chúa, mỗi Giám mục, đối với đoàn chiên trở nên đại diện Chúa Kitô, Đấng đã cúi xuống rửa chân cho các Tông đồ. Và cũng trong viễn tượng này, đáng kể vị thánh Phêrô không khác nào tôi tớ các tôi tớ của Thiên Chúa.³⁵ Như vậy, khi nói về việc lắng nghe các mục tử và Giám mục Roma, Đức Thánh Cha đã làm rõ vai trò ý nghĩa đích thực của những người đứng đầu cùng phẩm trật trong Giáo hội. Tất cả không phải là để hạn chế tự do, để thể hiện quyền hành, nhưng là để trở nên đại diện Chúa Kitô, trở nên người rốt hết, phục vụ Dân Chúa. Và việc lắng nghe ở đây là sự lắng nghe trong ý thức về vai trò ý nghĩa đích thực ấy.

Tóm lại theo Đức Thánh Cha, việc lắng nghe trong Giáo hội phải là sự lắng nghe với cả con tim thiêng liêng, là sự lắng nghe Chúa Thánh Thần và lắng nghe toàn thể thành phần Dân Chúa từ giáo dân tới các mục tử và Đức Giáo Hoàng. Tất cả là để nhắm phục vụ Dân Chúa, thực thi ý Chúa. Tương ứng với đó, Đức Thánh Cha nói về việc tiến hành lắng nghe trong Giáo hội từ mức độ của Giáo hội địa phương tới giáo miền và hoàn vũ.

3. Lắng nghe được tiến hành trong Giáo hội thế nào?

a. Cấp độ Giáo hội địa phương

Theo Đức Thánh Cha, cấp độ đầu tiên trong việc tiến hành lắng nghe là nơi các Giáo hội địa phương. Trong DV, Đức Thánh Cha sử dụng Giáo luật để nhắc tới và đề cao giá trị của thiết chế Công nghị giáo phận, của các tổ chức hiệp thông nơi Giáo hội địa phương. Cùng với đó Ngài kêu gọi các linh mục và giáo hữu hợp tác với Giám mục và khẳng định: “Chỉ có thể bắt đầu hình thành một Hội thánh hiệp hành khi những tổ chức này nối kết với ‘cơ sở’ và khởi đi từ dân chúng, từ những vấn đề

---

³⁵ Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 3.

hàng ngày của họ. Dẫu cho đôi khi những phương tiện này hoạt động trì trệ, thì vẫn phải thấy được giá trị của chúng trong việc tạo ra các cơ hội lắng nghe và chia sẻ.”³⁶

Có thể nói những phát biểu trên đã thể hiện một tư tưởng Giáo hội học đề cao Giáo hội địa phương của Đức Thánh Cha.³⁷ Trong EG, Đức Thánh Cha phân tích cho thấy: Các cơ cấu hoạt động nơi Giáo hội địa phương là nguồn làm phong phú Hội Thánh, được khơi dậy bởi Thần Khí để phúc âm hoá các vùng và các lãnh vực khác nhau. Do đó, việc tiếp xúc với thực tế phong phú của giáo xứ tại địa phương sẽ giúp Giáo hội tránh được tình trạng chỉ tập trung vào một phần của Tin Mừng hay một phần của Hội Thánh. Theo lời của CĐ II, ngài khẳng định: Giáo hội địa phương “là biểu hiện cụ thể của Giáo hội duy nhất tại một nơi chốn đặc thù, và trong đó, Giáo hội duy nhất, thánh thiện, công giáo và tông truyền của Đức Kitô thực sự hiện diện và hoạt động.”³⁸

Những hướng dẫn của Đức Thánh Cha về việc tiến hành lắng nghe ở cấp độ Giáo hội địa phương còn biểu hiện rõ một lối thức và phong cách mục vụ chú tâm coi trọng những thành phần bé nhỏ, với những phong phú về văn hoá và đạo đức bình dân trong Giáo hội. Đức Thánh Cha vẫn chủ trương lối mục vụ của ngài luôn “có chỗ cho những người nghèo và văn hoá của họ, các khát vọng và tiềm năng của họ.” Với ngài, “ngay cả những người có thể bị coi là đáng ngờ do những sai lầm của họ, họ cũng có phần đóng góp mà chúng ta không thể bỏ qua.”³⁹

b. Cấp độ Hội đồng GM

Tiếp đến, theo Đức Thánh Cha cấp độ thứ hai của việc tiến hành lắng nghe là cấp độ giáo tỉnh, giáo miền, các công nghị địa phương và cách đặc biệt là các Hội đồng Giám mục.⁴⁰ Nói về việc lắng

---

³⁶ Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 4.

³⁷ Tư tưởng về GH địa phương vốn đã khởi sự từ CĐ II và sau đó được phát triển bởi thần học gia như J. Ratzinger, G. Philips, Y. Congar và H. de Lubac, như được tiếp bước, nhấn mạnh nơi Đức Phanxicô. X. HĐGMVN, “Giáo Huấn Của Đức Phanxicô về Tính Hiệp Hành Trong Bối Cảnh Suy Tư Thần Học và Đại Kết Đương Thời,” truy cập ngày 19/10/2023, <https://hdgmvietnam.com/chi-tiet/giao-huan-cua-duc-phanxico-ve-tinh-hiep-hanh-trong-boi-can-suy-tu-than-hoc-va-dai-ket-duong-thoi-44823>.

³⁸ X. EG, 29-30. Lời này như làm vang vọng lời xác định của CĐ II trong LG: “Chính nhờ và trong các GH địa phương mà có một GH công giáo, duy nhất”. X. LG, 24.

³⁹ X. EG, 236. Hiệp hành ở cấp độ địa phương, như Tài liệu chuẩn bị và Cẩm nang hướng dẫn, cũng chính là việc triển khai lắng nghe với mục đích thu thập trên diện rộng những kinh nghiệm phong phú này. X. HĐGMVN, “Cẩm Nang Cho Thượng Hội Đồng GM về Tính Hiệp Hành”, 1.5. truy cập ngày 19/10/2023, <https://hdgmvietnam.com/chi-tiet/cam-nang-cho-thuong-hoi-dong-giam-muc-ve-tinh-hiep-hanh-42941>.

⁴⁰ X. Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 4. Theo Cẩm nang Hiệp hành, ở cấp độ này các thông tin và các phản hồi đã nhận được từ các cấp địa phương sẽ được

nghe ở cấp độ này, những phát biểu của Đức Thánh Cha trong DV cho thấy một thao thức thật cao quý và đáng cảm kích. Thao thức của Đức Thánh Cha là làm cho ước mong chưa thành toàn của CĐ II được hiện thực thành toàn. Đó chính là thao thức về tính hiệp đoàn Giám mục: “Sao cho các định chế trung gian mang tính hiệp đoàn có thể hoạt động tốt hơn... Các tổ chức như thế phải góp phần làm gia tăng tinh thần hiệp đoàn Giám mục.”⁴¹ Và gắn liền với thao thức về tính hiệp đoàn trong Giáo hội chính là một chủ trương thực hiện tản quyền nơi cơ cấu của Giáo hội. Thực vậy Đức Thánh Cha nói rõ: “Đức Giáo Hoàng không nên thay thế hàng Giám mục địa phương trong việc phân định mọi vấn đề phát sinh trong địa phận của các ngài. Theo nghĩa này, tôi nhận thấy nhu cầu phải thực hiện ‘tản quyền’ một cách lành mạnh.”⁴² Trong EG, Đức Thánh Cha bày tỏ sự lo lắng về hình thức quản trị quá tập trung, vì nó gây phức tạp cho đời sống và hoạt động truyền giáo của Hội Thánh thay vì giúp ích.⁴³

Thao thức gia tăng tính hiệp đoàn Giám mục và chủ trương vận hành Giáo hội theo hướng tản quyền ở đây quả là rất ý nghĩa trong bối cảnh của sự tiến hành lắng nghe. Chúng sẽ tạo nhiều điều kiện và cơ hội cho việc tham dự đóng góp và lắng nghe trong hiệp đoàn Giám mục. Chúng cũng thể hiện một tinh thần khiêm tốn tự hạ cởi mở để tìm kiếm ý Chúa và phục vụ Dân Chúa nơi sự lắng nghe người khác. Những thao thức này của Đức Thánh Cha càng được thể hiện rõ ràng và sâu sắc khi ngài nói về việc lắng nghe ở cấp độ cuối.

c. Cấp độ Hội thánh hoàn vũ

Theo Đức Thánh Cha việc lắng nghe ở cấp độ cuối cùng là mức độ của Hội thánh hoàn vũ.⁴⁴ Trong DV, Đức Thánh Cha nhắc lại lời của CĐ II: “Thượng Hội đồng Giám mục, đại diện hàng Giám

---

thâu tập để soạn thảo bản tổng hợp phản ánh thích đáng các đóng góp của những người tham gia cấp địa phương. Sau đó, những tổng hợp này sẽ là cơ sở Tài liệu làm việc cho các cuộc họp của các châu lục, rồi từ đó cho ra Tài liệu làm việc cho Thượng Hội Đồng tại Roma. X. HDGMVN, “Cẩm Nang Cho Thượng Hội Đồng GM về Tính Hiệp Hành”, 3.2 – 3.3.

⁴¹ X. Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 4.

⁴² X. Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 4-5.

⁴³ X. EG, 32.

⁴⁴ X. Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 5. Ở cấp độ này, các Giám mục và quan sát viên sẽ họp với Đức Thánh Cha trong Đại hội Thượng Hội đồng Giám mục ở Rôma vào tháng 10 năm 2023 để phát biểu và lắng nghe nhau dựa trên Tiến trình Thượng Hội đồng cấp địa phương.

mục Công giáo, trở nên sự diễn tả tính hiệp đoàn Giám mục bên trong một Hội thánh hiệp hành hoàn toàn, giúp nối kết các Giám mục lại với nhau và với Đức Giáo Hoàng trong việc chăm sóc Dân Thiên Chúa.”⁴⁵ Như vậy ngài tiếp tục thể hiện thao thức gia tăng hiện thực hoá tính hiệp đoàn Giám mục. Như ngài đã từng nói, ở đây ngài muốn có một hình thức cứng rắn hơn để có được một sự lắng nghe tham khảo thực sự chứ không phải là cho có hình thức, cho có lệ.⁴⁶

Và thật cảm động khi Đức Thánh Cha đề cập tới một sự “hoán cải của chức vụ Giáo Hoàng.” Từ những ngày đầu đăng quang Đức Thánh Cha đã không ngần ngại tỏ lộ về kinh nghiệm vấp vấp của mình trong việc quản trị với tư cách là một bề trên trong Dòng. Theo chia sẻ của ngài, lối quản trị không tham khảo ý kiến cần thiết, tự quyết độc quyền đã gây ra đủ thứ nan đề.⁴⁷ Và trong DV, ngài tự xác định: “Tự thân, Đức Giáo Hoàng không đứng trên Hội thánh, mà ở bên trong Hội thánh như một người đã chịu phép Rửa giữa những người đã chịu phép Rửa và ở bên trong Giám mục đoàn như một Giám mục giữa các Giám mục.”⁴⁸ Rồi ngài nhắc tới nhu cầu khẩn thiết về một “sự hoán cải của chức vụ Giáo Hoàng,” vốn là điều ngài đã từng nói trong EG: “Là Giám mục của Roma, tôi có bổn phận lắng nghe các đề nghị có thể giúp việc thực thi thừa tác vụ giáo hoàng của tôi trung thành hơn với ý nghĩa mà Đức Giêsu Kitô muốn gán cho sứ vụ này và cho các nhu cầu hiện nay của việc loan báo Tin Mừng.”⁴⁹ Như thế, thao thức và khát mong về một Giáo hội khiêm tốn lắng nghe đã được thể hiện ngay chính sự hạ mình, mở ra lắng nghe nơi Đức Thánh Cha. Thao thức khát mong ấy đã thúc đẩy Đức Thánh Cha có những động thái rõ ràng để làm cho cơ cấu Giáo hội theo hình ảnh “kim tự tháp lộn ngược” được hiện thực hơn. Đỉnh thượng tầng thực sự nằm phía dưới, người nắm quyền bính trở nên người rốt hết, lắng nghe để phục vụ Dân Chúa.

Mục đích của Thượng Hội đồng là để biện phân ở mức độ hoàn vũ tiếng nói của Chúa Thánh Thần, Đấng đã và đang nói trong toàn thể Giáo hội. X. HĐGMVN, “Cầm Nang Cho Thượng Hội Đồng Giám Mục về Tính Hiệp Hành.” 3.4.

⁴⁵ X. Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 5.

⁴⁶ X. Spadaro, "A Big Heart Open to God: An Interview with Pope Francis".

⁴⁷ X. Spadaro, "A Big Heart Open to God: An Interview with Pope Francis".

⁴⁸ X. Pope Francis, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 4-5.

⁴⁹ EG, 32.

Tóm lại, khi nói về việc tiến hành lắng nghe trong Giáo hội, Đức Thánh Cha cho thấy: Việc ý thức về vai trò của Giáo hội địa phương, việc cải cách cơ cấu theo hướng tản quyền, dân chủ chính là điều kiện thiết yếu để thúc đẩy việc lắng nghe diễn ra trong Giáo hội.

Kết luận

Tư tưởng của Đức Phanxicô về Giáo hội lắng nghe có cơ sở nền tảng là những quan điểm Giáo hội học của CĐ II. Đó chính là hình Giáo hội như là Dân Thiên Chúa với tính toàn thể và bình đẳng trong sự hợp thành, trong cảm thức đức tin và sứ mạng. Những quan điểm này đã được Đức Thánh Cha áp dụng trong bối cảnh thời đại cùng những kinh nghiệm mục vụ riêng của ngài. Từ đó, ngài xây dựng phát triển một tư tưởng Giáo hội học về Giáo hội lắng nghe.

Với Đức Thánh Cha, lắng đích thực không phải là lắng nghe suông nhưng là lắng nghe để mỗi người đều có điều gì để học biết. Trong đó mọi người đều phải lắng nghe Chúa Thánh Thần và lắng nghe nhau. Các mục tử lắng nghe Dân Chúa, lắng nghe nhau và lắng nghe Đức Thánh Cha. Cùng với đó, sự lắng nghe cần phải được tiến hành từ cấp Giáo hội địa phương tới cấp Hội đồng Giám mục và Thượng Hội đồng Giám mục. Nơi đó, tư tưởng giáo sĩ trị bị loại trừ, Giáo hội địa phương được đề cao thể hiện đúng vai trò. Và nơi đó, điều kiện để lắng nghe diễn ra chính là sự “hoán cải cơ cấu.” Cơ cấu từ tập quyền chuyển sang tản quyền và trở thành như “kim tự tháp lộn ngược.”

Những tư tưởng về Giáo hội lắng nghe của Đức Thánh Cha có thể gặp nhiều thách đố để hiện thực, nhưng hứa hẹn đầy hoa trái cho Giáo hội như một sự đáp lại hữu hiệu những thực trạng và đòi hỏi của thời đại.

Thư Mục Tham Khảo

- Coriden, James A., *The Holy Spirit and the Evolving Church* (Maryknoll, NY: Orbis, 2017).
- Cwiekowski, Frederick J., *From Vatican II to Pope Francis, The Church: Theology in History* (Collegeville, MN: Liturgical Press, 2018).
- Domazet, Anđelko, “Ecclesiological Themes in the Pontificate of Pope Francis: Deepening and Actualization of the Conciliar Image of the Church,” *Crkva u Svijetu* 57, no. 4 (December 13, 2022): 605–36, truy cập ngày 7/10/2023. <https://doi.org/10.34075/cs.57.4.7>.
- Francis, Pope, “Ceremony Commemorating the 50th Anniversary of the Institution of the Synod of Bishops”, 17 October 2015.
http://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2015/october/documents/papafrancesco_20151017_50-anniversario-sinodo.html
- Francis, Pope, “‘Evangelii Gaudium’: Apostolic Exhortation on the Proclamation of the Gospel in Today’s World (24 November 2013)” truy cập ngày 7/10/2023,
https://www.vatican.va/content/francesco/en/apost_exhortations/documents/papafrancesco_esortazione-ap_20131124_evangelii-gaudium.html.
- Francis, Pope, “Opening of the XV Ordinary General Assembly of the Synod of Bishops: Introductory Prayer and Greeting of the Pope (3 October 2018)”, truy cập ngày 16/10/2023,
https://www.vatican.va/content/francesco/en/speeches/2018/october/documents/papafrancesco_20181003_apertura-sinodo.html.
- Francis, “Letter of the Holy Father to Card. Marc Ouellet, President of the Pontifical Commission for Latin America (19 March 2016)”, truy cập ngày 18/10/2023,
https://www.vatican.va/content/francesco/en/letters/2016/documents/papafrancesco_20160319_pont-comm-america-latina.html.
- Gaillardetz, Richard R., *An Unfinished Council, Vatican II, Pope Francis, and the Renewal of Catholicism* (Liturgical Press, 2015).
- HĐGMVN, “Cảm Nang Cho Thượng Hội Đồng Giám Mục về Tính Hiệp Hành”, 1.5., truy cập ngày 19/10/2023, <https://hdgmvietnam.com/chi-tiet/cam-nang-cho-thuong-hoi-dong-giam-muc-ve-tinh-hiep-hanh-42941>.
- HĐGMVN, “Giáo Huấn Của Đức Phanxicô về Tính Hiệp Hành Trong Bối Cảnh Suy Tư Thần Học và Đại Kết Đương Thời,” truy cập ngày 19/10/2023, <https://hdgmvietnam.com/chi-tiet/giao-huan-cua-duc-phanxico-ve-tinh-hiep-hanh-trong-boi-can-h-suy-tu-than-hoc-va-dai-ket-duong-thoi-44823>.
- HĐGMVN, “Linh Mục và Chủ Nghĩa Giáo Sĩ Trị,” truy cập ngày 20/10/2023,
<https://hdgmvietnam.com/chi-tiet/linh-muc-va-chu-nghia-giao-si-tri-44809>.
- HĐGMVN, “Sứ Điệp Ngày Thế Giới Truyền Thông Xã Hội Lần Thứ 56 Năm 2022 - Lắng Nghe Bằng Trái Tim,” truy cập ngày 6/10/2023, <https://hdgmvietnam.com/chi-tiet/su-diep-cua-duc-thanh-cha-phanxico-cho-ngay-the-gioi-truyen-thong-xa-hoi-nam-2022-44522>.
- HĐGMVN, “Tìm Hiểu về Hạn Từ ‘Sự Phân Định’ Của Đức Thánh Cha Phan-Xi-Cô,” truy cập ngày 6/10/2023, <https://hdgmvietnam.com/chi-tiet/tim-hieu-ve-han-tu-su-phan-dinh-cua-duc-thanh-cha-phan-xi-co-44334>.
- Hinze, Bradford, “The Ecclesiology of Pope Francis and the Future of the Church in Africa,” *Journal of Global Catholicism* 2, no. 1 (December 22, 2017): 8–11,
<https://doi.org/10.32436/2475-6423.1019>.

- Lumen Gentium*, truy cập ngày 7/10/2023,
https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19641121_lumen-gentium_en.html.
- Sullivan, Maureen, *The Road to Vatican II: Key Changes in Theology* (New York: Paulist Press, 2007).
- Minh, Gómez Ngô, S.J. *Giáo Hội Học – Thần Học Tín Lý*, (Nxb An-tôn & Đuốc Sáng, 2002).
- Nắng Tím, “Câu Chuyện ‘Lắng Nghe’ Trong Giáo Hội, Chuỗi Suy Tư Về ‘Hiệp Hành’ – Bài 2,” December 13, 2021, <https://tinmungduongpho.com/cau-chuyen-lang-nghe-trong-giao-hoi-chuoi-suy-tu-ve-hiep-hanh-bai-2/>.
- Osheim, Amanda C., “Stepping toward a Synodal Church,” *Theological Studies* 80, no. 2 (June 1, 2019): 370–92, <https://doi.org/10.1177/0040563919836225>.
- Rush, Ormond, “Inverting the Pyramid: The Sensus Fidelium in a Synodal Church.” *Theological Studies* 78, no. 2 (June 2017): 299–325. <https://doi.org/10.1177/0040563917698561>.
- “Sensus Fidei in the Life of the Church (2014),” truy cập ngày 8/10/2023,
https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/cti_documents/rc_cti_20140610_sensus-fidei_en.html.
- Spadaro, “A Big Heart Open to God”, (2013), truy cập ngày 5/10/2023.
<https://www.americamagazine.org/faith/2013/09/30/big-heart-open-god-interview-pope-francis>.
- Toan, Phan Van O.Cist, "Synodality as the Listening Church: Pope Francis Continues and Expands Vatican II's Teaching on Collegiality" (2022). Graduate Papers/Theses. 1933.
https://digitalcommons.csbsju.edu/sot_papers/1933.
- “The Preparatory Document,” truy cập ngày 9/10/2023, <https://www.synod.va/en/news/the-preparatory-document.html>.
- Ủy ban Thần học quốc tế, *Tính hiệp hành trong đời sống và sứ vụ của hội thánh*, Lm. Phêrô Nguyễn Văn Hương Dịch, Nxb Đồng Nai (2021).
- Xavier, Joseph, “The Church of the People: Ecclesial Vision of Pope Francis”, *VJTR* 80 (2016), 585-608.
https://www.unigre.it/unigre/sito/PUG_HG_03O820150936/uv_papers/1502/Ecclesial%20Vision%20of%20Pope%20Francis.pdf
- Zammit, Mark Joseph, “Francis’ Idea of The Church: Outline of An Ecclesiology”, *Theologica* 2021 – Vol. 11, No. 1, 85–107, truy cập ngày 7/10/2023,
https://karolinum.cz/data/clanek/9525/Theol_11_1_0085.pdf